

Anketa o dohotku i uslovima života (EU-SILC)

2018. godine^(p)

Anketa o dohotku i uslovima života je godišnje istraživanje koje Uprava za statistiku redovno sprovodi od 2013. godine. Podaci prikupljeni ovim istraživanjem pružaju mogućnost računanja indikatora monetarnog rizika od siromaštva i indikatora nejednakosti raspodjele dohotka u društvu. Realizacija ankete usklađena je sa uredbama EU i Eurostatovom metodologijom EU-SILC (*Survey on Income and Living Conditions*). EU-SILC istraživanje je obavezan izvor za praćenje statistike dohotka, siromaštva i socijalne isključenosti, kako bi se obezbijedili uporedivi podaci za svaku državu odvojeno i na nivou EU kao cjeline.

Prosječni godišnji ekvivalentni raspoloživi dohodak u 2018. godini iznosio je 4 239 eura i u odnosu na 2017. godinu biježi rast od 2,6%.

Prag rizika od siromaštva ili linija siromaštva, postavljen na 60% od srednje vrijednosti (medijana) nacionalnog ekvivalentnog raspoloživog dohotka članova domaćinstava, je u 2018. godini iznosio 2 270 eura za jednočlano domaćinstvo, odnosno 4 766 eura za četvoročlano domaćinstvo, na godišnjem nivou. U odnosu na 2017. godinu povećan je za 173 eura (8,2%) za jednočlano domaćinstvo, odnosno 361 eura (8,2%) za četvoročlano domaćinstvo.

Stopa rizika od siromaštva iznosi 23,8%, što pokazuje procenat stanovništva koje ima dohodak ispod praga rizika od siromaštva, ali to ne znači da su i stvarno siromašni, već da imaju veći rizik da to budu. Stopa rizika od siromaštva u odnosu na 2017. godinu veća je za 0,2 procentna poena.

Stopa rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti u 2018. godini iznosi 31,4% i u odnosu na 2017. godinu, bilježi pad za 2,3 procentna poena.

Rezultati istraživanja **o materijalnoj deprivaciji domaćinstava** pokazuju da je 12,9% stanovnika u Crnoj Gori izjavilo da ne mogu da priušte četiri od devet stavki materijalne deprivacije, što je u odnosu na 2017. godinu manje za 1 procentni poen.

U zavisnosti od radnog statusa, mijenja se i stopa rizika od siromaštva. Najmanji rizik od siromaštva imaju lica zaposlena kod poslodavca (6,1%), dok su nezaposleni najviše izloženi riziku od siromaštva (47,5%).

Gini koeficijent (na skali od 0 – potpuna jednakost do 100 – potpuna nejednakost), u 2018. godini je iznosio 34,8, dok je u 2017. godini iznosio 36,7. U 2018. godini, 20% građana sa najvećim prihodima (peti kvintil), je prihodovalo 7,4 puta više nego 20% građana sa najnižim prihodima (prvi kvintil).

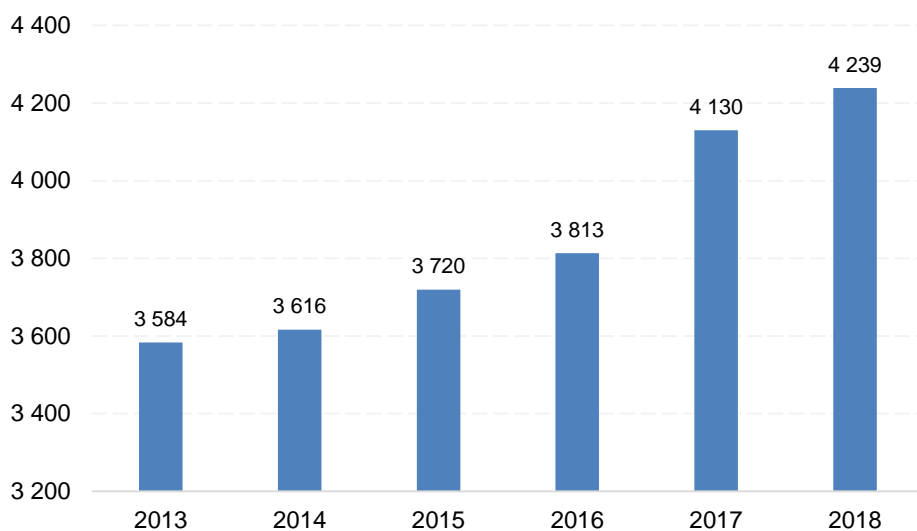
1. Pokazatelji dohotka¹

Tabela 1. Prag rizika od siromaštva (linija siromaštva) na godišnjem nivou, EUR

	2013	2014	2015	2016	2017	2018 ^(p)	<u>2018</u> <u>2017</u>
Jednočlano domaćinstvo	1 779	1 819	1 879	1 920	2 097	2 270	108,2
Domaćinstvo s dvije odrasle osobe i dvoje djece mlađe od 14 godina (prema OECD skali) ²	3 735	3 821	3 946	4 032	4 405	4 766	108,2

Prema podacima Ankete o dohotku i uslovima života (EU-SILC), prag rizika od siromaštva je u 2018. godini iznosio 2 270 eura za jednočlano domaćinstvo, odnosno 4 766 eura za četvoročlano domaćinstvo (dvoje odraslih i dvoje djece mlađe od 14 godina), na godišnjem nivou. U odnosu na 2017. godinu povećan je za 173 eura (8,2%) za jednočlano domaćinstvo, odnosno 361 eura (8,2%) za četvoročlano domaćinstvo.

Grafikon 1. Prosječni godišnji ekvivalentni raspoloživi dohodak, nominalne vrijednosti EUR, 2013 – 2018. godina

U 2018. godini ukupni prosječni ekvivalentni raspoloživi dohodak iznosio je 4 239 eura i u odnosu na 2017. godinu veći je za 2,6%.

¹ Dohodak u Anketi o dohotku i uslovima života obuhvata novčane prihode od rada, dohodak od kapitala, penzije, socijalne transfere i ostale transfere koje domaćinstvo prima od osoba koje nijesu članovi domaćinstva. Ovako definisan dohodak **ne uključuje** sopstvenu proizvodnju odnosno dohodak u naturi, štednju, primljene poklone, kao i prihode od sive ekonomije.

² Da bi se mogao uporediti životni standard za domaćinstva različita po veličini i strukturi, koristi se modifikovana OECD skala ekvivalencije kojom se raspoloživi dohodak domaćinstva svodi na dohodak po ekvivalentnom odraslom licu. Takav ekvivalentan raspoloživi dohodak je ukupan raspoloživi dohodak domaćinstva korigovan na osnovu veličine i strukture domaćinstva. Ukupan raspoloživi dohodak domaćinstva se ne dijeli sa brojem stvarnih članova domaćinstva, već sa korektivnim brojem nastalim iz OECD skale ekvivalencije. *Npr. ukoliko domaćinstvo koje broji četiri člana od kojih je dvoje odraslih i dvoje djece mlađe od 14 godina, ima raspoloživi dohodak 5000 eura, raspoloživi dohodak po ekvivalentnom odraslom će biti 2.381 eura (5.000/2,1=2.381).* Vrijednost 2,1 dobijena je tako što prema OECD skali ekvivalencije prvi odrasli član domaćinstva dobija vrijednost 1, drugi odrasli član domaćinstva dobija vrijednost 0,5, a sva lica mlađa od 14 godina dobijaju vrijednost 0,3. U slučaju četvoročlanog domaćinstva sa dvoje odraslih i dvoje djece mlađe od 14 godina ekvivalentna veličina domaćinstva se računa na sledeći način: $1+0,5+(2*0,3)=2,1$

Tabela 2. Udio u ekvivalentnom dohotku po kvintilima³, %

	2013	2014	2015	2016	2017	2018 ^(p)
Prvi kvintil	5,1	5,8	5,6	5,7	5,6	5,4
Drugi kvintil	10,8	11,3	11,2	11,4	11,8	12,3
Treći kvintil	16,6	16,2	17,0	16,8	17,0	17,8
Četvrti kvintil	24,4	24,4	24,1	23,9	23,0	24,1
Peti kvintil	43,2	42,3	42,1	42,2	42,6	40,3

Učešće građana koji pripadaju petom kvintilu u ukupnom ekvivalentnom dohotku očekivano je najveće i iznosi 40,3% u 2018. godini. S druge strane najmanje učešće je građana čiji dohodak se nalazi u prvom kvintilu, i njihovo učešće iznosi 5,4% u ukupnom dohotku građana u Crnoj Gori. Dakle, 20% građana sa najmanjim dohotkom raspolaže sa 5,4% ukupnog dohotka, dok 20% građana sa najvećim dohotkom ima 40,3% ukupnog dohotka u 2018. godini.

2. Pokazatelji rizika od siromaštva i nejednakosti

Tabela 3. Osnovni pokazatelji rizika od siromaštva i nejednakosti⁴

	2013	2014	2015	2016	2017	2018 ^(p)
Stopa rizika od siromaštva, %	25,2	24,1	24,4	24,0	23,6	23,8
Relativni jaz rizika od siromaštva, %	39,7	32,8	36,6	35,6	34,0	35,3
Nejednakost distribucije dohotka – kvintilni odnos (S80/S20)	8,5	7,3	7,5	7,4	7,6	7,4
Gini koeficijent	38,5	36,5	36,5	36,5	36,7	34,8

Stopa rizika od siromaštva u Crnoj Gori u 2018. godini iznosila je 23,8%. Nejednakost distribucije dohotka je u 2018. godini iznosila 7,4. Dakle, u 2018. godini, 20% građana čiji su prihodi u petom kvintilu, je prihodovalo 7,4 puta više nego 20% građana koji, po prihodima, pripadaju prvom kvintilu.

Gini koeficijent u 2018. godini je iznosio 34,8.

Tabela 4. Disperzija oko praga rizika od siromaštva

	2013	2014	2015	2016	2017	2018 ^(p)
Stopa rizika od siromaštva, ako je prag:						
40-postotni (40% medijane)	16,2	11,9	13,5	12,9	11,9	12,4
50-postotni (50% medijane)	21,9	17,4	19,9	18,7	17,2	19,0
60 - postotni (60% medijane)	25,2	24,1	24,4	24,0	23,6	23,8
70-postotni (70% medijane)	33,4	32,5	31,9	31,2	30,4	30,6

Povećanje praga rizika od siromaštva sa 60% na 70% medijane ekvivalentnog dohotka povećalo bi stopu rizika od siromaštva za 6,8 procentnih poena odnosno na 30,6% u 2018. godini. Smanjenje praga rizika od siromaštva sa 60% na 50% medijane ekvivalentnog dohotka smanjilo bi stopu rizika od siromaštva za 4,8 procentnih poena, tj. na 19% u 2018. godini.

³ **Kvintili** – predstavljaju dio populacije rangirane prema nekom obilježju na 5 jednakih djelova (svaki dio sadrži 1/5, ili 20% populacije), od najmanje do najveće vrijednosti.

⁴ Da je stopa rizika od siromaštva više pokazatelj nejednakosti nego siromaštva govori i činjenica da povećanje dohotka neće nužno dovesti i do smanjenja relativne stope siromaštva. Ovo iz razloga što ako bi se proporcionalno povećao dohodak svim građanima, relativna linija bi se povećala ali stopa rizika od siromaštva bi i dalje ostala ista, odnosno, nejednakost građana u prihodima bi ostala na istom nivou.

Tabela 5. Stopa rizika od siromaštva prije i posle socijalnih transfera⁵, %

	2013	2014	2015	2016	2017	2018 ^(p)
Stopa rizika od siromaštva poslije socijalnih transfera	25,2	24,1	24,4	24,0	23,6	23,8
<i>Socijalni transferi nisu uključeni u dohodak</i>	28,9	31,1	29,4	28,9	31,4	31,2
<i>Penzije i socijalni transferi nisu uključeni u dohodak</i>	46,1	46,5	45,1	44,3	46,7	45,0

Stopa rizika od siromaštva prije dobijanja socijalnih transfera izračunava se na osnovu dohotka koji je umanjen za vrijednost socijalnih transfera i penzija.

Stopa rizika prije socijalnih transfera iznosila bi 31,2%, dok bi stopa rizika prije socijalnih transfera i penzija iznosila 45,0% u 2018. godini.

Tabela 6. Stopa rizika od siromaštva prema tipu domaćinstva, %

	2013	2014	2015	2016	2017	2018 ^(p)
Domaćinstva bez izdržavane djece	15,1	13,2	15,9	16,6	15,9	15,2
Jednočlano domaćinstvo	14,6	16,6	20,4	17,0	20,1	19,3
<i>Muškarac</i>	15,3	16,3	20,4	16,7	20,0	22,9
<i>Žena</i>	14,1	16,8	20,4	17,2	20,3	17,0
<i>Jednočlano domaćinstvo, osoba mlađa od 65 godina</i>	15,7	17,6	21,9	19,6	23,7	22,5
<i>Jednočlano domaćinstvo, osoba starosti 65 i više godina</i>	13,2	15,6	18,8	14,8	17,0	16,4
Dvije odrasle osobe	15,2	11,3	13,2	14,8	14,1	14,9
<i>Dvije odrasle osobe, obje mlađe od 65 godina</i>	19,8	13,2	16,4	13,7	13,0	15,1
<i>Dvije odrasle osobe, bar jedna stara 65 i više godina</i>	7,8	9,6	10,8	15,7	14,9	14,8
Ostala domaćinstva bez izdržavane djece	16,3	13,4	16,3	17,6	15,0	14,0
Domaćinstva sa izdržavanom djecom	30,1	29,2	28,9	28,0	27,9	27,9
<i>Jedan roditelj sa najmanje jednim izdržanim djetetom</i>	32,6	24,1	27,4	25,8	27,6	30,4
<i>Dvije odrasle osobe s jednim izdržanim djetetom</i>	17,2	16,4	16,3	17,3	16,5	17,5
<i>Dvije odrasle osobe sa dvoje izdržavane djece</i>	26,7	23,3	24,0	22,2	21,7	21,4
<i>Dvije odrasle osobe sa troje ili više izdržavane djece</i>	47,9	45,5	48,7	44,2	45,9	46,1
<i>Dvije ili više odraslih osoba sa izdržavanom djecom</i>	30,0	29,4	29,0	28,0	27,9	27,8
<i>Ostala domaćinstva sa izdržavanom djecom</i>	27,1	28,1	26,4	25,9	25,7	25,5

U domaćinstvima bez izdržavane djece stopa rizika od siromaštva u 2018. godini iznosila je 15,2% (19,3% za jednočlano i 14,9% za dvočlano domaćinstvo bez djece). S druge strane, domaćinstva sa izdržavanom djecom bila su više izložena riziku od siromaštva, 27,9% u odnosu na domaćinstva bez djece (15,2%).

⁵ **Socijalni transferi** obuhvataju naknade za slučaj nezaposlenosti, naknade za bolovanje, dječji dodatak, naknadu za porodijsko odsustvo kao i druge novčane socijalne naknade koje plaća država

Tabela 7. Stopa rizika od siromaštva prema starosti, %

	2013	2014	2015	2016	2017	2018 ^(p)
0-17 godina	34,7	31,8	32,6	30,9	31,7	32,4
18-24 godine	27,7	30,8	28,0	29,6	27,8	25,0
25-54 godine	24,4	23,3	23,4	22,6	22,5	22,4
55-64 godine	16,0	16,3	19,9	20,3	18,8	18,6
65 ili više godina	15,6	13,1	14,9	16,1	15,4	15,3

Sa porastom godina starosti opada stopa rizika od siromaštva, tako da je u 2018. godini, 32,4% djece do 17 godina starosti bilo u riziku od siromaštva, zatim slijede lica od 18-24 godine (25%).

Srednje generacije (25-64 godine) su ispodprosječno ugrožene, dok su u najmanjem riziku od siromaštva građani koji imaju 65 i više godina (15,3%).

Tabela 8. Stopa rizika od siromaštva prema polu, %

	2013	2014	2015	2016	2017	2018 ^(p)
Muškarci	24,9	24,2	24,4	24,5	24,2	24,1
Žene	25,4	23,9	24,5	23,6	23,0	23,5

U 2018. godini stopa rizika od siromaštva kod muškaraca iznosila je 24,1%, a kod žena 23,5%.

Tabela 9. Stopa rizika od siromaštva prema najvišem nivou obrazovanja, %

	2013	2014	2015	2016	2017	2018 ^(p)
Osnovna škola i manje od osnovne škole	36,6	36,2	35,3	37,9	36,6	41,6
Srednja škola, obrazovanje poslije srednje škole a nije više obrazovanje	21,1	21,6	22,3	21,7	20,8	19,2
Više i visoko obrazovanje (fakultet, magistri i doktori nauka)	6,0	6,1	7,6	7,0	6,8	7,3

Rizik od siromaštva u 2018. godini značajno opada sa povećanjem nivoa obrazovanja: sa 41,6% za lica sa nezavršenom ili završenom osnovnom školom, preko 19,2% za lica sa srednjim nivoom obrazovanja, na 7,3% za lica sa visokim obrazovanjem.

Tabela 10. Stopa rizika od siromaštva prema najčešćem statusu aktivnosti (18 i više godina), %

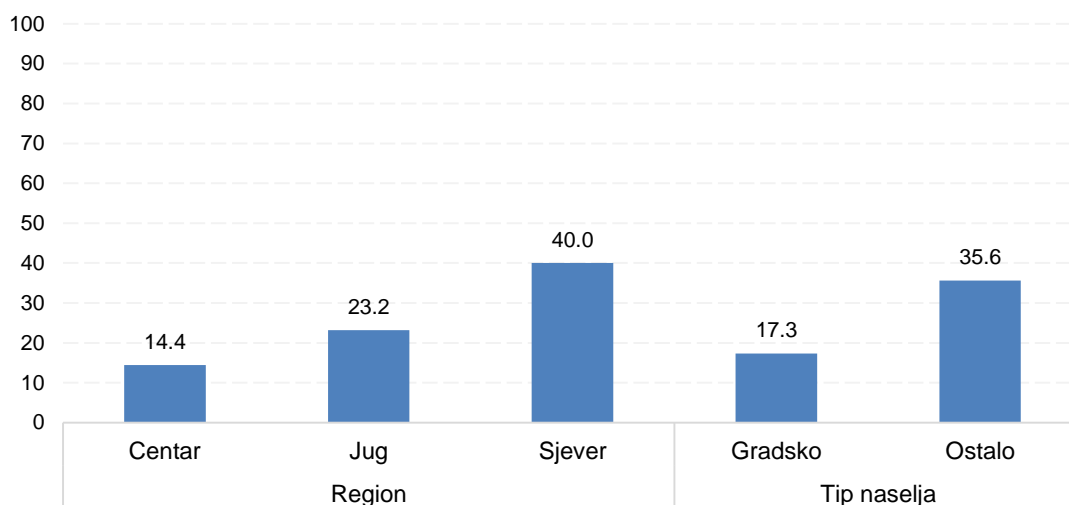
	2013	2014	2015	2016	2017	2018 ^(p)
Zaposleni kod poslodavca	5,5	7,2	6,1	6,6	5,9	6,1
Samozaposleni	10,9	12,1	18,9	16,0	19,8	16,4
Nezaposleni	49,0	43,7	44,0	42,2	44,8	47,5
Penzioneri	12,1	12,9	13,4	15,1	13,6	11,7
Ostali neaktivni	30,0	32,0	33,4	32,9	31,0	31,1

Stopa rizika od siromaštva prema najčešćem statusu aktivnosti⁶ ukazuje da je 47,5% nezaposlenih izloženo riziku od siromaštva u 2018. godini. Samozaposleni imaju veću stopu rizika od siromaštva od zaposlenih kod poslodavca (16,4% prema 6,1%), jer ova kategorija obuhvata poljoprivrednike čiji prihodi u naturi nisu

⁶ Status aktivnosti se određuje na osnovu izjave ispitanika o sopstvenom statusu koji je trajao duže od šest mjeseci u godini koja prethodi godini anketiranja.

uključeni u dohodak, kao i porodične radnike⁷ u domaćinstvu koji po definiciji nemaju prihode. Kod penzionera, stopa rizika od siromaštva u 2018. godini iznosila je 11,7%. Najmanji rizik od siromaštva imaju lica zaposlena kod poslodavaca 6,1% u 2018. godini.

Grafikon 2. Stopa rizika od siromaštva po regionima i tipu naselja, 2018. godina, %

U 2018. godini, 40,0% stanovnika Sjevernog regiona⁸ je bilo izloženo riziku od siromaštva, dok su stanovnici Centralnog regiona, imali najmanji rizik siromaštva od 14,4%.

Riziku od siromaštva je bio izložen svaki treći stanovnik ruralnih područja (35,6%). Stopa rizika od siromaštva u gradskom području iznosila je 17,3% u 2018. godini.

⁷ U porodične radnike se ubrajaju lica koja bez ikakve nadoknade pomažu članovima porodice u radu ili vođenju porodičnog biznisa ili individualnog poljoprivrednog gazdinstva.

⁸ Niži dohodak stanovništva u Sjevernom regionu u odnosu na ostale regione može se u izvjesnoj mjeri objasniti dominantnim učešćem poljoprivrede. U raspoloživi dohodak nije uključena vrijednost proizvodnje domaćinstva za sopstvene potrebe. Prihod od proizvodnje dobara za sopstvene potrebe podrazumijeva vrijednost hrane i pića koje domaćinstvo samo proizvede i potroši za sopstvene potrebe. U ruralnim oblastima kao i u sjevernom dijelu Crne Gore, standard stanovništva uveliko zavisi od sopstvene proizvodnje. Novčani prihodi stanovništva koji se bave sopstvenom proizvodnjom mogu biti vrlo niski i ukazivati na vrlo nizak standard što ne mora biti slučaj zbog značajne vrijednosti sopstvene proizvodnje.

3. Pokazatelji materijalne deprivacije i socijalne isključenosti

Tabela 11. Stopa materijalne deprivacije prema broju stavki materijalne deprivacije, %

	2013	2014	2015	2016	2017	2018 ^(p)
Tri ili više stavki	32,9	37,0	37,0	36,5	35,2	32,7
Četiri ili više stavki	12,6	13,3	14,7	14,9	13,9	12,9
Pet ili više stavki	6,6	4,9	6,0	6,9	5,3	7,6

Stopa materijalne deprivacije od 32,7% u 2018. godini pokazuje procenat osoba koje žive u domaćinstvima koja ne mogu priuštiti najmanje tri od devet stavki materijalne deprivacije. **Stopa izrazite materijalne deprivacije** od 12,9% u 2018. godini pokazuje procenat osoba koje žive u domaćinstvima koja ne mogu priuštiti najmanje četiri od devet stavki materijalne deprivacije. **Stopa ekstremne materijalne deprivacije** od 7,6% u 2018. godini pokazuje procenat osoba koje žive u domaćinstvima koja ne mogu priuštiti najmanje pet od devet stavki materijalne deprivacije⁹.

Tabela 12. Komponente pokazatelja i pokazatelj rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti, %

	2013	2014	2015	2016	2017	2018 ^(p)
Stopa rizika od siromaštva	25,2	24,1	24,4	24,0	23,6	23,8
Stopa izrazite materijalne deprivacije	12,6	13,3	14,7	14,9	13,9	12,9
Procenat osoba koji žive u domaćinstvima sa veoma niskim intezitetom rada (0-59 godina) ¹⁰	22,6	21,6	19,1	20,0	19,4	19,2
Stopa rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti	37,3	37,5	35,9	34,6	33,7	31,4

Pokazatelj rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti (engl. AROPE — At risk of poverty or social exclusion) predstavlja kombinaciju stope rizika od siromaštva, stope izrazite materijalne deprivacije, kao i stope domaćinstava sa veoma niskim intezitetom rada. Stopa rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti u 2018. godini je iznosila 31,4%.

Smatra se da osobe žive u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti ako su izložene barem jednoj od tri ili u sve tri prethodno opisane dimenzije siromaštva. Neki su istovremeno suočeni s dvije ili tri kategorije siromaštva pa je zbog toga nemoguće posmatrati ovaj pokazatelj kao zbir pojedinačnih komponenti, jer bi takvo posmatranje pokazatelja dovelo do dvostrukog brojanja u određenim slučajevima. Zbog toga ovaj pokazatelj predstavlja kombinaciju a ne zbir tri prethodno navedene komponente.

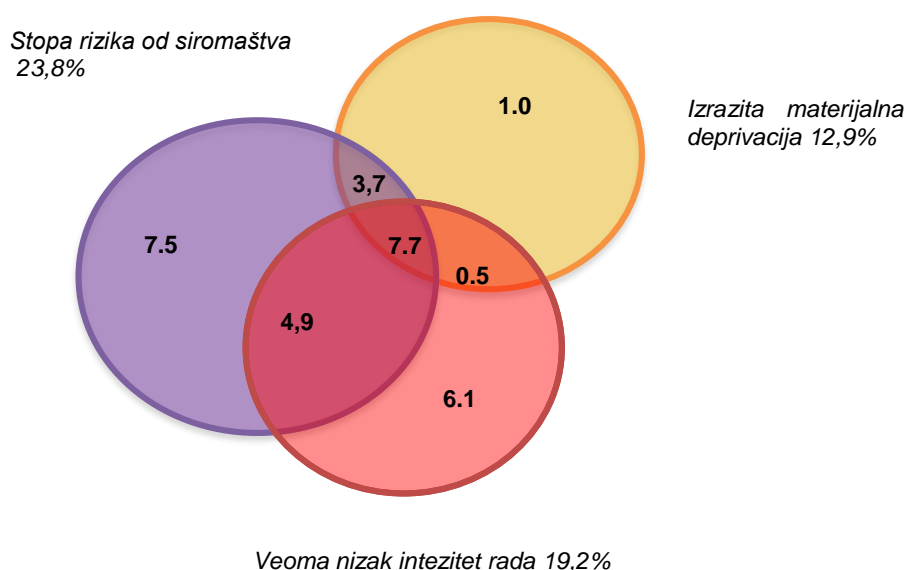
Posmatrajući prema komponentama pokazatelja rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti, u 2018. godini, rizik od dohodovnog siromaštva je bio 23,8%, dok 12,9% stanovnika u Crnoj Gori živi u domaćinstvima koja su izjavila da ne mogu da priušte najmanje četiri od devet stavki materijalne deprivacije. Kada je u pitanju intezitet rada kao komponenta ovog pokazatelja, 19,2% stanovnika Crne Gore starosti od 0 do 59 godina, živi u domaćinstvima sa veoma niskim intezitetom rada.

Obzirom da se pokazatelj stope rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti predstavlja sa tri različite kategorije rizika, moguće je izračunati i različite kombinacije rizika između ovih kategorija, kao i svake kategorije rizika zasebno.

⁹ Detaljnije o stavkama materijalne deprivacije pogledati u metodološkom dijelu saopštenja.

¹⁰ Procenat osoba koje žive u domaćinstvima sa veoma niskim intezitetom rada, kao komponenta pokazatelja rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti, mjeri udio osoba starosti od 0-59 godina koji žive u domaćinstvima u kojima su radno sposobne osobe tokom referentnog perioda radile manje od 20% svog ukupnog radnog potencijala.

Grafikon 3. Stopa rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti u Crnoj Gori, 2018^(p) godina, %

Procenat stanovništva u Crnoj Gori, koji se istovremeno nalazi u sve tri komponente (nalaze se u riziku od siromaštva, izrazito su materijalno deprivirani i žive u domaćinstvima koja imaju veoma nizak intezitet rada) je u 2018. godini iznosio 7,7%.

4. Pokazatelji relativnog siromaštva i nejednakosti za djecu

Uprava za statistiku je, u saradnji sa UNICEF-om, obračunala određeni set indikatora koji se odnose na relativno siromaštvo djece, a koji su prezentovani u ovom saopštenju i za 2018. godinu.

Tabela 13. Stopa rizika od siromaštva djece tokom godina, %

	2013	2014	2015	2016	2017	2018(p)
Stopa rizika od siromaštva djece tokom godina	34,7	31,8	32,6	30,9	31,7	32,4

Podaci iz EU-SILC istraživanja za 2018. godinu, pokazuju da stopa rizika od siromaštva djece iznosi 32,4%.

Tabela 14. Stopa rizika od siromaštva djece tokom godina po nivou obrazovanja roditelja, %

	2013	2014	2015	2016	2017	2018(p)
Niži od srednjeg nivoa	77,0	74,2	75,9	76,8	77,8	83,6
Srednji nivo	36,5	34,6	35,3	33,2	34,8	31,1
Viši nivo	9,6	8,7	13,3	10,5	8,0	11,6

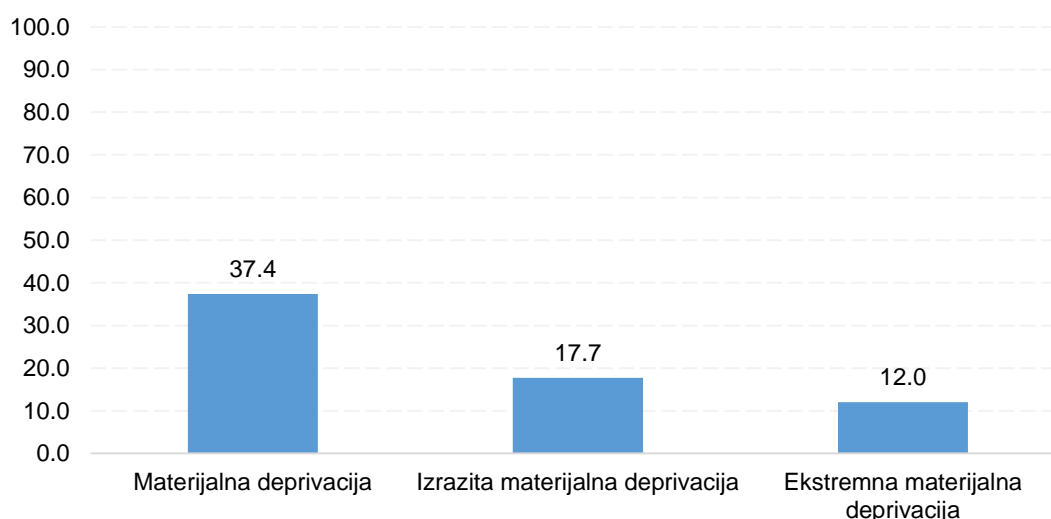
Tabela 14 pokazuje da je u 2018. godini bilo 83,6% djece roditelja s obrazovanjem nižim od srednjeg (ISCED: 0-2) u riziku od siromaštva. Kako se povećava obrazovni nivo roditelja, tako se smanjuje stopa djece koja su u riziku od siromaštva, opadajući na manje od trećine kada su u pitanju djeca roditelja s obrazovanjem do nivoa srednjeg obrazovanja (ISCED: 3-4). Stopa dodatno opada na 11,6% kada su u pitanju djeca roditelja s višim nivoom obrazovanja (ISCED: 5-8).

Klasifikacija obrazovnih aktivnosti zasniva se na Međunarodnoj standardnoj klasifikaciji obrazovanja (ISCED), verziji UNESCO 2011¹¹. Klasifikacija obrazovanja je sljedeća (ISCED):

- 0 — obrazovanje u ranom djetinjstvu
- ISCED 1 — osnovno obrazovanje
- ISCED 2 — niže srednje obrazovanje
- ISCED 3 — (više) srednje obrazovanje
- ISCED 4 — post-srednje obrazovanje (koje nije visoko)
- ISCED 5 — kratki ciklus visokog obrazovanja
- ISCED 6 — bečelor ili ekvivalentan nivo obrazovanja
- ISCED 7 — master ili ekvivalentan nivo obrazovanja
- ISCED 8 — doktorat ili ekvivalentan nivo obrazovanja

Grafikon 4. Stope materijalne deprivacije djece, 2018^(p) godina, %

Grafikon 4 pokazuje tri nivoa materijalne deprivacije djece u 2018. godini. Stopa materijalne deprivacije iznosila je 37,4%, izrazite materijalne deprivacije 17,7%, a ekstremne materijalne deprivacije 12%.

Tabela 15. Stopa djece u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti-AROE tokom godina, %

	2013	2014	2015	2016	2017	2018(p)
Stopa djece u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti tokom godina	43,0	44,9	42,2	40,1	40,3	39,4

AROE je standardna Eurostat-ova varijabla koja se definiše kao zbir svih osoba koje su u riziku od siromaštva ili u uslovima izrazite materijalne deprivacije, ili osoba koje žive u domaćinstvu s veoma niskim intenzitetom rada. U 2018. godini ova stopa je iznosila 39,4%, dok je u 2017. godini iznosila 40,3%.

¹¹ Više informacija dostupno je na

https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Children_at_risk_of_poverty_or_social_exclusion#Impact_of_parents.E2.80.99_education_level_on_risk_of_poverty

5. Međunarodno poređenje pokazatelja rizika od siromaštva, nejednakosti, materijalne ugroženosti i socijalne isključenosti, 2017-2018. godina

Tabela 16. Pokazatelji siromaštva, uporedni prikaz sa zemljama EU i regiona, 2017. godina

	Stopa rizika od siromaštva %	Stopa rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti %	Stopa rizika od siromaštva prije socijalnih transfera (penzije uključene u dohodak) %	Stopa rizika od siromaštva prije socijalnih transfera, (penzije nisu uključene u dohodak) %	Gini koeficijent	Nejednakost distribucije dohotka – kvintilni odnos (S80/S20)
EU-28	16,9	22,4	25,6	43,8	30,6	5,1
Austrija	14,4	18,1	24,9	43,4	27,9	4,3
Belgija	15,9	20,3	26,3	43,9	26,0	3,8
Bugarska	23,4	38,9	29,2	44,8	40,2	8,2
Češka	9,1	12,2	15,8	35,2	24,5	3,4
Crna Gora	23,6	33,7	31,4	46,6	36,7	7,6
Danska	12,4	17,2	25,3	40,5	27,6	4,1
Estonija	21,0	23,4	28,9	39,3	31,6	5,4
Finska	11,5	15,7	26,7	43,7	25,3	3,5
Francuska	13,2	17,0	24,0	45,2	28,8	4,3
Grčka	20,2	34,8	24,0	50,8	33,4	6,1
Holandija	13,2	17,0	21,9	38,0	27,1	4,0
Hrvatska	20,0	26,4	26,6	43,2	29,9	5,0
Irska	15,6	22,7	32,9	42,6	30,6	4,6
Island	:	:	:	:	:	:
Italija	20,3	28,9	25,2	45,4	32,7	5,9
Kipar	15,7	25,2	24,5	37,5	30,8	4,6
Letonija	22,1	28,2	28,3	40,0	34,5	6,3
Litvanija	22,9	29,6	29,8	42,3	37,6	7,3
Luksemburg	18,7	21,5	29,0	47,0	30,9	5,0
Mađarska	13,4	25,6	25,0	46,6	28,1	4,3
Sjeverna Makedonija	22,2	41,6	25,9	40,8	32,4	6,4
Malta	16,7	19,3	23,9	37,5	28,2	4,2
Njemačka	16,1	19,0	24,1	42,2	29,1	4,5
Norveška	12,3	16,0	26,2	41,3	26,1	3,9
Poljska	15,0	19,5	24,0	44,2	29,2	4,6
Portugal	18,3	23,3	23,6	45,2	33,5	5,7
Rumunija	23,6	35,7	28,3	47,5	33,1	6,5
Slovačka	12,4	16,3	17,5	37,4	23,2	3,5
Slovenija	13,3	17,1	24,0	41,5	23,7	3,4
Španija	21,6	26,6	28,4	45,1	34,1	6,6
Srbija	25,7	36,7	31,6	51,3	37,8	9,4
Švajcarska	15,5	18,1	24,5	38,1	30,1	4,6
Švedska	15,8	17,7	29,3	44,2	28,0	4,3
Turska	22,2	41,3	24,3	39,9	43,0	8,7
Velika Britanija	17,0	22,0	29,2	43,1	33,1	5,4

: Podatak nije dostupan

Izvor: Eurostat- <https://ec.europa.eu/eurostat/web/income-and-living-conditions/data/database>

Tabela 17. Pokazatelji siromaštva, uporedni prikaz sa zemljama EU i regiona, 2018. godina

	Stopa rizika od siromaštva %	Stopa rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti %	Stopa rizika od siromaštva prije socijalnih transfera (penzije uključene u dohodak) %	Stopa rizika od siromaštva prije socijalnih transfera, (penzije nisu uključene u dohodak) %	Gini koeficijent	Nejednakost distribucije dohotka – kvintilni odnos (S80/S20)
EU-28	17,1	21,9	25,6	43,8	30,9	5,2
Austrija	14,3	17,5	25,2	43,3	26,8	4,0
Belgija	16,4	19,8	25,1	42,4	25,6	3,8
Bugarska	22,0	32,8	29,5	45,3	39,6	7,7
Češka	9,6	12,2	15,6	34,0	24,0	3,3
Crna Gora¹²	23,8	31,4	31,2	45,0	34,8	7,4
Danska	12,7	17,4	24,1	39,2	27,8	4,1
Estonija	21,9	24,4	29,9	38,7	30,6	5,1
Finska	12,0	16,5	25,9	43,2	25,9	3,6
Francuska	13,4	17,4	24,1	45,9	28,5	4,2
Grčka	18,5	31,8	23,2	50,0	32,3	5,5
Holandija	13,3	16,7	21,8	37,9	27,4	4,1
Hrvatska	19,3	24,8	25,7	42,9	29,7	5,0
Irska	14,9	21,1	30,9	41,0	28,9	4,2
Island	:	:	:	:	:	:
Italija	20,3	27,3	25,9	45,8	33,4	6,1
Kipar	15,4	23,9	24,2	36,9	29,1	4,3
Letonija	23,3	28,4	28,8	39,2	35,6	6,8
Litvanija	22,9	28,3	29,7	41,8	36,9	7,1
Luksemburg	18,3	21,9	27,5	46,0	33,2	5,7
Mađarska	12,8	19,6	25,0	45,9	28,7	4,4
Sjeverna Makedonija	:	:	:	:	:	:
Malta	16,8	19,0	24,2	37,0	28,7	4,28
Njemačka	16,0	18,7	24,0	42,1	31,1	5,07
Norveška	12,9	16,2	26,7	42,6	24,8	3,7
Poljska	14,8	18,9	24,8	44,8	27,8	4,3
Portugal	17,3	21,6	22,7	43,7	32,1	5,2
Rumunija	23,5	32,5	28,0	45,9	35,1	7,2
Slovačka	12,2	16,3	17,7	37,1	20,9	3,0
Slovenija	13,3	16,2	23,4	40,5	23,4	3,4
Španija	21,5	26,1	27,9	44,6	33,2	6,0
Srbija	24,3	34,3	29,6	48,7	35,6	8,6
Švajcarska	14,6	17,4	24,2	38,7	29,7	4,5
Švedska	16,4	18,0	28,9	44,3	27,0	4,1
Turska	:	:	:	:	:	:
Velika Britanija	18,9	23,6	29,5	43,7	34,2	6,0

: Podatak nije dostupan

Izvor: Eurostat- <https://ec.europa.eu/eurostat/web/income-and-living-conditions/data/database>

¹² Podaci za 2018. godinu su preliminarni

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Raspoloživi dohodak domaćinstva je dohodak koji je, posle plaćenih poreza i doprinosa, raspoloživ domaćinstvu za potrošnju i štednju. Komponente raspoloživog dohotka domaćinstva čine:

- novčani dohodak od rada (za zaposlene i samozaposlene),
- dohodak od kapitala,
- penzije,
- socijalne i ostale transfere koje domaćinstvo prima od osoba koje nijesu članovi domaćinstva.

U raspoloživi dohodak **nijesu uključeni**:

- prihodi od sive ekonomije,
- ušteđevina i primljeni pokloni,
- prihodi u naturi (vrijednost proizvodnje domaćinstva za sopstvene potrebe).

Prihod od proizvodnje dobara za sopstvene potrebe podrazumijeva vrijednost hrane i pića koje domaćinstvo samo proizvede i potroši za sopstvene potrebe. U ruralnim oblastima kao i u sjevernom dijelu Crne Gore, standard stanovništva uveliko zavisi od sopstvene proizvodnje. Novčani prihodi stanovništva koji se bave sopstvenom proizvodnjom mogu biti vrlo niski i ukazivati na vrlo nizak standard što ne mora biti slučaj zbog značajne vrijednosti sopstvene proizvodnje.

Dohodak od rada obuhvata dohodak od glavnog posla i dodatnih poslova koje plaća poslodavac (zarada, prekovremeni rad, sredstva dobijena raspodjelom profita firme, zimnica, topli obrok, 13. plata i sl.) kao i prihod koji lice ostvaruje po osnovu samostalnog organizovanja poslovne djelatnosti.

Dohodak od kapitala obuhvata prihode od kamata na štednju i depozita, dividende i prihod od iznajmljivanja zemljišta, stana ili druge nekretnine.

Socijalni transferi obuhvataju naknade za slučaj nezaposlenosti, naknade za bolovanje, dječji dodatak, naknadu za porodiljsko odsustvo kao i druge novčane socijalne naknade koje plaća država.

Neto privatni transferi obuhvataju redovnu novčanu pomoć koju domaćinstvo pruža ili prima od osobe koja živi u drugom domaćinstvu u zemlji ili inostranstvu.

Ekvivalentni raspoloživi dohodak je raspoloživi dohodak domaćinstva ravnomjerno raspoređen i raspodijeljen među članovima domaćinstva prema modifikovanoj OECD skali ekvivalencije. Funkcija OECD skale je da omogući poređenje blagostanja domaćinstava sa različitim demografskim obilježjima. Troškovi pojedinih članova domaćinstva nijesu međusobno jednaki, jer: a) postoji ekonomija obima tj. svaki dodatni član donosi manje troškove od prvog, pošto neki troškovi ostaju fiksni ili gotovo fiksni, b) izdržavanje djece košta manje nego izdržavanje odraslih. Ukupni raspoloživi dohodak se, zbog toga, ne dijeli sa brojem stvarnih članova domaćinstva nego sa korektivnim brojem koji se dobija korišćenjem navedene skale ekvivalencije uz pomoć koje se koriguje veličina domaćinstva. Prema ovoj skali, prvi odrasli član domaćinstva dobija vrijednost 1, ostali odrasli članovi stari 14 i više godina vrijednost 0,5 i djeca ispod 14 godina dobijaju vrijednost 0,3.¹³ Tako dobijeni iznos dohotka po ekvivalentnom odraslom licu se dodjeljuje svakom članu domaćinstva, bilo odraslama ili djeci.

Prag rizika od siromaštva (relativna linija siromaštva) predstavlja 60% medijane nacionalnog ekvivalentnog raspoloživog dohotka svih domaćinstava i izražava se u eurima.

Stopa rizika od siromaštva predstavlja udio lica (u ukupnoj populaciji) čiji je ekvivalentni dohodak manji od relativne linije siromaštva. Ova lica nijesu nužno siromašna, već samo imaju veći rizik da to budu. Kako i samo ime kaže, ovaj indikator ne mjeri nivo siromaštva, već rizik da obuhvaćeni pojedinac bude siromašan, odnosno da ima teškoća da obezbijedi sredstva za standard uobičajen u svojoj zemlji. Obzirom da se stanovnici tj. njihov raspoloživi dohodak poredi međusobno, a ne sa nekim objektivnim mjerilom, možemo reći da je stopa rizika od siromaštva više mjera nejednakosti raspodjele dohotka, a ne pokazatelj siromaštva.

¹³ Na primjer, ako domaćinstvo sa jednim članom ima raspoloživi dohodak 5.000 eura, njegov ekvivalentni dohodak će biti takođe 5.000 eura ($5.000/1=5.000$). Međutim ukoliko to domaćinstvo ima četiri člana, dvoje odraslih i dvoje djece mlađe od 14 godina prema ovoj skali ($1 \times 1 + 1 \times 0,5 + 2 \times 0,3 = 2,1$), ekvivalentni raspoloživi dohodak po ekvivalentnom odraslom članu će biti 2.381 eura ($5.000/2,1=2.381$) i dodjeljuje se svakom članu domaćinstva, bilo odraslama ili djeci.

Ona ne pokazuje koliko je osoba stvarno siromašno, nego koliko njih ima raspoloživi dohodak ispod praga rizika od siromaštva. Da bi podaci o siromaštvu bili uporedivi važno je koristiti iste linije siromaštva, kao i definicije ključnih koncepata. Stopa rizika od siromaštva se u svim evropskim zemljama koristi kao osnovni indikator relativnog siromaštva. Iz toga proizilazi njena osnovna prednost-uporedivost. Međutim, ako se posmatra nezavisno od drugih indikatora relativnog siromaštva, može da dovede do pogrešnog zaključka. Poređenje stopa rizika od siromaštva između zemalja ne uzima dovoljno u obzir razlike u životnom standardu. Rizik siromaštva u bogatijim društvima može da bude jednak onom u manje razvijenim društvima. Primjera radi, osoba koja je relativno siromašna u bogatoj zemlji, obično trpi manju materijalnu deprivaciju od osobe koja živi u zemlji u kojoj je opšti životni standard nizak. U ovim zemljama, veća je vjerovatnoća da više nedostaje neophodnih stvari za život, ali je manja stopa relativnog siromaštva jer je opšti životni standard u zemlji nizak, odnosno manja je razlika između siromašnih i životnog standarda svih ostalih. Na ovaj način, u „bogatijim“ zemljama siromašnima se mogu proglasiti oni koji bi u „manje bogatim“ zemljama bili van granica siromaštva¹⁴.

Relativni jaz rizika od siromaštva predstavlja razliku između relativne linije siromaštva i medijane ekvivalentnog dohotka lica koja su ispod praga rizika od siromaštva.

Disperzija oko praga rizika od siromaštva pokazuje procenat osoba koje su u riziku od siromaštva kada je relativna linija siromaštva postavljena na 40%, 50% ili 70% medijane ekvivalentnog dohotka.

Stopa trajnog rizika od siromaštva pokazuje procenat stanovništva koje živi u domaćinstvima u riziku siromaštva u tekućoj godini i u bar dvije od prethodne tri godine. To znači da su ovim pokazateljem obuhvaćeni oni koji se u poslednje četiri godine barem tri godine nalaze u riziku siromaštva. Oni pripadaju trajno ugroženima. Ovaj obračun vrši se na osnovu longitudinalne komponente EU-SILC-a: tokom četiri godine jedan dio uzorka se ne mijenja (rotacioni panel), tako da se omogućava praćenje istih pojedinaca i domaćinstava tokom četiri godine.

Kvintili – posmatra se kod podjele populacije rangirane prema nekom obilježju na 5 jednakih djelova (svaki dio sadrži 1/5, ili 20% populacije). U populaciji od 1.000 lica, poređanih prema visini prihoda/potrošnje, prvi kvintil je vrijednost prihoda/potrošnje 200 lica po redu.

Kvintilni odnos (S80/S20) poredi ukupan ekvivalentni dohodak gornjeg dohodnog kvintila (20% stanovništva sa najvećim ekvivalentnim dohotkom) sa ukupnim ekvivalentnim dohotkom donjeg kvintila (20% stanovništva sa najnižim ekvivalentnim dohotkom). On je pokazatelj dohodne nejednakosti koji mjeri odnos između prvog i petog kvintila distribucije dohotka.

Gini koeficijent u ovom istraživanju predstavlja mjeru nejednakosti raspodjele ekvivalentnog raspoloživog dohotka. Vrijednost ovog koeficijenta se kreće od 0 do 1, gdje 0 predstavlja savršenu jednakost, tj. sve osobe u društvu imaju jednak dohodak. Što je vrijednost bliža 1, to je dohodna nejednakost veća.

Materijalna deprivacija¹⁵ domaćinstva je pokazatelj materijalnih uslova koji utiču na kvalitet života domaćinstva. Stavke materijalne deprivacije su:

- 1) Nemogućnost domaćinstva da priušti adekvatno zagrijavanje stana;
- 2) Nemogućnost domaćinstva da priušti veš-mašinu;
- 3) Nemogućnost domaćinstva da priušti automobil;
- 4) Nemogućnost domaćinstva da priušti 7 dana odmora van kuće godišnje;
- 5) Nemogućnost domaćinstva da priušti neočekivani finansijski trošak iz sopstvenih sredstava;
- 6) Nemogućnost domaćinstva da priušti telefon;
- 7) Nemogućnost domaćinstva da priušti TV u boji;
- 8) Nemogućnost domaćinstva da priušti meso ili ribu u obroku svaki drugi dan;
- 9) Kašnjenje sa plaćanjem rente, rate za stan ili drugog kredita ili komunalnih usluga za stan u kojem domaćinstvo boravi.

¹⁴ Na primjer osoba koja ima ekvivalentni raspoloživi dohodak od 20.000 eura u zemlji sa visokim životnim standardom u kojoj relativna linija iznosi 30.000 eura, nalazi se u riziku od siromaštva. Međutim, sa tim svojim dohotkom od 20.000 eura u manje razvijenoj zemlji sa nižim dohocima građana, gdje je relativna linija postavljena na nižem nivou od recimo 8.000 eura, ta osoba se ne bi nalazila ispod relativne linije, već bi spadala u grupu građana sa visokim dohotkom.

¹⁵ Nemogućnost da se priušte određene stavke materijalne deprivacije se zasniva na subjektivnoj procjeni pojedinca da li njegovo domaćinstvo može da priušti odgovarajuće stavke materijalne deprivacije.

Stopa materijalne deprivacije je pokazatelj finansijske nemogućnosti domaćinstva da priušti najmanje 3 stavke (od mogućih 9) materijalne deprivacije.

Stopa izrazite materijalne deprivacije je pokazatelj finansijske nemogućnosti domaćinstva da priušti najmanje 4 stavke (od mogućih 9) materijalne deprivacije.

Intezitet rada predstavlja odnos ukupnog broja mjeseci u kojima su svi radno sposobni članovi domaćinstva radili u referentnom periodu i ukupnog broja mjeseci koje su ti isti članovi domaćinstva teoretski mogli raditi u tom istom razdoblju. Radno sposobni članovi domaćinstva su osobe starosti od 18-59 godina, s tim da se isključuju studenti u starosnoj grupi od 18-24 godine. Intezitet rada može biti veoma nizak (0-0,20), nizak (0,20-0,45), srednji (0,45-0,55), visok (0,55-0,85) i veoma visok (0,85-1). Npr. nizak intezitet rada se odnosi na domaćinstva u kojima su radno sposobni članovi radili između 20% i 45% od ukupnog broja mjeseci u kojima su mogli raditi tokom referentnog perioda.

Stopa rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti (AROE) pokazuje udio lica (u ukupnoj populaciji) koji su u riziku od siromaštva ili su izrazito materijalno deprivirani ili žive u domaćinstvima veoma niskog inteziteta rada.

Najčešći status aktivnosti predstavlja status lica starijih od 17 godina koji je trajao duže od šest mjeseci u godini koja prethodi godini anketiranja.

Pravni osnov

Anketa o dohotku i uslovima života se sprovodi na osnovu Zakona o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike ("Sl. list Crne Gore", br. 18/12 i 47/19).

Podaci se publikuju shodno [Kalendaru objavljivanja statističkih podataka](#).

Osnovne informacije o istraživanju

Anketa o dohotku i uslovima života je redovno godišnje istraživanje koje Uprava za statistiku sprovodi od 2013. godine.

Izvori podataka su domaćinstva i njihovi članovi koji u vrijeme prikupljanja podataka borave na teritoriji Crne Gore.

Jedinice anketiranja su su domaćinstva na teritoriji Crne Gore izabrana metodom slučajnog uzorka, kao i svi članovi domaćinstva starosti 16 i više godina.

Veličina uzorka za ovo istraživanje u prosjeku iznosi oko 5 200 domaćinstava

Obaveza zaštite individualnih podataka

U potpunosti je obezbijeđena tajnost individualnih podataka o domaćinstvima i licima.

Istraživanje Anketa o dohotku i uslovima života (EU-SILC) je sprovela Uprava za statistiku (MONSTAT) u septembru i oktobru 2018. godine.

Poslednji objavljeni podatak se smatra preliminarnim i postaje konačan, u definisanom roku, predviđenim Kalendarom objavljivanja statističkih podataka.

Izdaje i štampa Uprava za statistiku Crne Gore (MONSTAT)
81000 Podgorica, IV Proleterske br. 2, telefon (+382) 20 230-811; telefaks (+382) 20 230-814

Saopštenje pripremila:

Milena VUKOTIĆ

Tel. +382-20-230-773

contact@monstat.org